

"स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव"
अंतर्गत सार्वजनिक आरोग्य
विभागामार्फत राज्यात आरोग्य
विषयक विविध योजना
राबविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक - संकीर्ण २०२१/प्र.क्र. १३२ (भाग-१) /समन्वय २
गोकुळदास तेजपाल रुग्णालय कॉम्प्लेक्स,
नवीन मंत्रालय, मुंबई ४०० ००१
दिनांक : २८ डिसेंबर, २०२१

- वाचा:- १) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे पत्र क्र. संकीर्ण ८२२१/प्र.क्र.१७२(भाग-३)/सां.का.४
दि. १७/०८/२०२१ चे पत्र
- २) आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य कामगार विमा सोसायटी , मुंबई यांचे पत्र क्र. मुकाअ/महा-राकाविसो/
स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव/का.क्र.९/२२०६९/२०२१, दि. २५/११/२०२१ व मुख्य कार्यकारी
अधिकारी महाराष्ट्र राज्य कामगार विमा सोसायटी , मुंबई यांचा दि. ०७/१२/२०२१ चा ईमेल
- ३) सहसंचालक, महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्था, मुंबई मुंबई यांचे पत्र क्र. मराएनिसं/स्वा.अ.म./
२०२१-२२/५२६१, दि. २४/११/२०२१.
- ४) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महात्मा ज्योतिराव फुले जन आरोग्य योजना, राज्य आरोग्य हमी
सोसायटी यांचे पत्र क्र. राआहयो/माशिसं/काअ/५९५९/३८६६/२०२१, दि. ३०/११/२०२१.

प्रस्तावना:-

यावर्षी आपण भारतीय स्वातंत्र्याच्या ७५ व्या वर्षात पदार्पण करत आहोत. या निमित्ताने केंद्र सरकार व राज्य सरकारच्या माध्यमातून "स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव" विविध पातळीवर साजरा करण्यात येत आहे. स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सव हा देशातील प्रत्येक व्यक्तीचा, प्रत्येकाच्या मनाचा उत्सव आहे. स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवाचे आयोजन करत असताना स्वातंत्र्य लढ्याची भावना, त्यामागील त्याग, देशाच्या उभारणीतील अनेकांचे योगदान हे नागरिकासह, शालेय विद्यार्थी व तरुणांना अनुभवता आले पाहिजे असा विचार करुन विविध कार्यक्रम देशात राबविण्यात येत आहेत. राज्यातील नागरीकांचे आरोग्यपूर्ण जीवन राखण्यास सार्वजनिक आरोग्य विभाग बांधील असून आरोग्य सेवा पुरविण्यासाठी कटिबद्ध आहे. सार्वजनिक

आरोग्य विभागामार्फत राज्यातील कामगार, आशा सेवीका, जेष्ठ नागरिक, मुले व महिलांना विविध सुविधा उपलब्ध करून देणे व नविन दवाखाने सुरु करणे, रुग्णवाहीका उपलब्ध करून देणे, आयसियु बेड वाढविणे व रुग्णालयांचे बळकटीकरण करणे, रस्ते अपघात विमा लागू करणे इत्यादी आरोग्य विषयक विविध योजना राज्यात " स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव " कालावधी मध्ये १५ ऑगस्ट २०२२ पर्यंत राबविण्याची बाब विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

भारताच्या स्वातंत्र्य प्राप्तीस ७५ वर्ष पूर्ण होत असल्याचे औचित्य साधून केंद्र शासनाच्या वतीने देशभरात "आझादी का अमृत महोत्सव" अंतर्गत विविध कार्यक्रम राबविण्यात येत आहेत. या धर्तीवर राज्यात दि. १५ ऑगस्ट, २०२२ पर्यंत सार्वजनिक आरोग्य विभागांतर्गत खालील योजना राबविण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

१. महाराष्ट्र राज्य कामगार विमा सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणा-या योजना-

i) प्रोजेक्ट - श्रमश्री

श्रमश्री योजने अंतर्गत राज्यातील साधारणपणे २० लाख विमाधारक हे ४० वर्षावरील आहेत. त्यांची श्रमश्री आरोग्य योजने अंतर्गत विशेष आरोग्य तपासणी करण्यात येईल. सदरचे कामगार विविध प्रकारच्या उद्योगांमध्ये कार्यरत असतात. त्यामुळे आकस्मिकपणे अनेक शारीरिक व्याधी व प्रामुख्याने व्यावसायिक आजारानी ग्रस्त होतात. ही बाब लक्षात घेऊन वेळीच रोगाचे निदान होऊन किंवा निदानाद्वारे संभाव्य रोगनिदान करून प्रतिबंधात्मक (preventive health care) उपाययोजना करून घेणे सोयीचे व्हावे म्हणून ४० वर्षावरील विमा कामगारांचे संपूर्ण आरोग्य तपासणी मोहिम राकावि महामंडळ व महा-राकावि सोसायटी मार्फत करण्याचे प्रस्तावित आहे. राकावि महामंडळ, नवी दिल्ली कडून या योजनेस मंजूरी व ४० वर्षावरील विमाधारकांची यादी प्राप्त करून घेऊन विशेष आरोग्य तपासणी मोहिम राबविण्यात येईल. आरोग्य तपासणीत प्रामुख्याने हिमोग्लोबिन, लिपिड प्रोफाईल, कोलेस्टोरल, युरीन, रक्त शर्करा, एक्स रे, सोनोग्राफी इ. बाबींचा समावेश असेल.

ii) प्रोजेक्ट - सुनेत्र

सुनेत्र योजने अंतर्गत मोहिम कालावधीत राज्यातील सर्व विमाधारकांना मोतीबिंदू मुक्त करणेचे प्रयोजन आहे. अनेक कारखान्यांतील कामगार व विविध व्यवसायांत कार्यरत असणारे विमाधारक कर्मचारी हे वयानुरूप डोळ्यांच्या आजाराने ग्रस्त असतात. पुढील वर्षभरात राकावि महामंडळातील ०३ रुग्णालये व महा-राकावि सोसायटी अंतर्गत ११ रुग्णालये तसेच खाजगी रुग्णालयांशी टाय-अप करून व या क्षेत्रात काम करणाऱ्या

विविध सेवाभावी संस्थांचे तज्ञ मनुष्यबळ घेऊन मोतीबिंदूग्रस्त सर्व विमाधारक रुग्णांची शस्त्रक्रिया करण्याचे प्रस्तावित आहे.

iii) विमा धारकांसाठी डिजीटल कार्ड उपलब्ध करून देणे.

विमाधारकांसाठी आयुष्यमान भारत योजनेसारखे Digital health card (१४ अंकी) मार्च २०२२ तयार करण्यात येईल-सद्यस्थितीत विमाधारकांसाठी पहचान कार्ड उपलब्ध आहे. भारत सरकारच्या आयुष्यमान भारत योजनेप्रमाणे विमाधारकांसाठी पहचान कार्डवरील उपलब्ध माहितीचे एकत्रिकरण / अभिसरण (Convergens) करून १४ अंकी Digital health card माहे मार्च-२०२२ पर्यंत उपलब्ध करून देणे प्रस्तावित आहे.

iv) नविन सेवा दवाखाने सुरु करणे

सद्यस्थितीत राज्यातील २२ जिल्हयांतील ४८ लाख विमाधारकांना प्राथमिक वैद्यकीय उपचारा अंतर्गत ५२ सेवा दवाखाने सेवा देत असून राज्यातील सर्व जिल्हयांमध्ये विमा योजना लागू केल्यानंतर विमाधारकांच्या एकूण संख्येत अपेक्षित वाढ गृहित धरून उपलब्ध ५२ सेवा दवाखान्यांच्या जोडीला १२४ नविन सेवा दवाखाने कार्यान्वित करून त्यापैकी ७५ सेवा दवाखाने हे माहे मार्च-२०२२ पर्यंत तर उर्वरित ४९ सेवा दवाखाने हे माहे-२०२३ पर्यंत कार्यान्वित होतील.

v) आधुनिक सोयीयुक्त रुग्णवाहिका उपलब्ध करणे

अत्याधुनिक सुविधा असलेली ०५ रुग्णवाहिका (अॅडव्हान्स लाइफ सपोर्ट सिस्टम सोबत) ऑगस्ट २०२२ पर्यंत उपलब्ध करून देणे प्रस्तावित आहे.

vi) सर्व राकावि रुग्णालयांत अतिदक्षता विभाग (ICU) सेवा उपलब्ध करून देणेबाबत

सद्यस्थितीत कोणत्याही राकावि रुग्णालयात अतिदक्षता विभाग (ICU) सेवा उपलब्ध नाहीत. राज्यातील सर्व राकावि रुग्णालयांत किमान १० ICU बेडस प्रत्येक रुग्णालयात अत्याधुनिक ऑपरेशन थिएटरसह माहे ऑगस्ट-२०२२ पर्यंत निर्माण करून अति तातडीचे सेवा उपलब्ध करून देण्यात येईल.

vii) धन्वंतरी प्रणाली (रुग्ण व औषधांची ऑनलाईन प्रणाली) अंमलबजावणी

राकावि महामंडळाकडून उपलब्ध करून देण्यात आलेली “ Hospital Management Information System (HMIS)” (धन्वंतरी प्रणाली) पुर्ण क्षमतेने राबविण्याकरीता एकूण ७३५ संगणक खरेदी करून स्थापित केलेले आहेत. धन्वंतरी प्रणाली अंतर्गत रजिस्ट्रेशन मॉड्युल, आंतररुग्ण मॉड्युल, डॉक्टर मॉड्युल, सिस्टर मॉड्युल, फार्मासिस्ट मॉड्युल, लॅब मॉड्युल, एक्स-रे मॉड्युल्स इत्यादी उपलब्ध असून सद्यस्थितीत

बाहयरुग्ण रजिस्ट्रेशन मॉड्युल १००% अंमलबजावणी करण्यात आलेली आहे. इतर मॉड्युल्स टप्पाटप्प्याने कार्यान्वित करून माहे ऑगस्ट-२०२२ पर्यंत सर्व मॉड्युल्स कार्यान्वित करण्यात येतील. त्यामुळे विमाधारकास उपचाराबाबतची माहिती तसेच तपासणी, रोगनिदान इत्यादी सहजपणे ऑनलाईन उपलब्ध होईल.

viii) राज्यात नविन २५ आयुष दवाखाने कार्यान्वित करणेबाबत

सद्यस्थितीत राज्यात नागपूर, नाशिक, मुलुंड, पुणे व सोलापूर या ५ ठिकाणी आयुर्वेदिक व होमिओपॅथिक आयुष दवाखाने सुरु असून विमेदार व त्यांचे कुटुंबिय सदस्य त्याचा लाभ घेत आहेत. पुढील कालावधीत वरळी, कांदिवली, परळ, ठाणे, उल्हासनगर, वाशी, औरंगाबाद, जळगाव, अमरावती, चंद्रपूर, अकोला, बार्शी, सांगली, कोल्हापूर, कल्याण, भिवंडी, धुळे, अंमळनेर, सातारा व जालना या २० ठिकाणी नविन आयुष दवाखाने माहे मार्च-२०२२ पर्यंत सुरु करण्याचे प्रस्तावित आहे.

ix) अत्याधुनिक सुविधेसाठी खाजगी रुग्णालयांची सेवा संलग्न करणे

विमाधारकांना संपूर्ण आरोग्य सुविधा उपलब्ध करून देणे हे बंधनकारक असल्याने योजने अंतर्गत कार्यरत असलेल्या रुग्णालयांत जोपर्यंत आधुनिकीकरण होत नाही तोपर्यंत खाजगी रुग्णालयांसोबत टाय-अप करून वैद्यकीय उपचार सुविधा देण्याचे नियोजन अंतिम टप्प्यात आहे. सद्यस्थितीत जिल्ह्यातील मुख्यालय ठिकाणीच वैद्यकीय सेवा उपलब्ध असून उर्वरित इतर तालुका स्तर, औद्योगिक क्षेत्र, औद्योगिक वसाहती जेथे कामगारांची संख्या जास्त प्रमाणात आहे तेथे दुय्यम स्वरूपातील Cashless वैद्यकीय उपचार सुविधा पुरविण्याकरीता खाजगी रुग्णालयांशी करार करून उपचार सुविधा दि.०१.०१.२०२२ पासून उपलब्ध करून देण्यात येतील.

x) उद्योगांचे विस्तारीकरण होऊन वाढलेल्या विमाधारकांची संख्या लक्षात घेऊन नव्याने ०९ रुग्णालये (१०० खाटांचे) सुरु करणे

राज्य शासनाने राकावि महामंडळास खालील ०९ ठिकाणांच्या प्रस्तावित रुग्णालयांची यादी दि.२२.०६.२०२१ अन्वये सादर करण्यात आलेली आहे. यामध्ये चाकण MIDC (पुणे), जळगाव, सातारा, शेंद्रा MIDC (औरंगाबाद), रोहा (रायगड), पेण (रायगड), तारापूर MIDC (पालघर), सिन्नर (नाशिक) व तळोजा MIDC (रायगड). वरील ०९ पैकी तारापूर, रोहा व चाकण येथील रुग्णालये राज्य शासनामार्फत बांधकाम करण्यात येणार आहे. सर्व रुग्णालयांच्या बांधकामाची सुरुवात ऑगस्ट २०२२ पुर्वी सुरु होऊन ऑगस्ट २०२३ पुर्वी पूर्ण करण्याचे नियोजन आहे.

xi) योजनेचा विस्तार सध्याच्या २२ जिल्ह्यांवरून ३६ जिल्ह्यांत विस्तारीत करणे

सद्यस्थितीत राज्यातील एकूण ३६ जिल्ह्यांपैकी २२ जिल्ह्यांमध्ये राकावि योजना कार्यान्वित असून ४८ लाख नोंदणीकृत विमाधारक आहेत. राज्यातील **शैक्षणिक संस्था** (ज्यात शासकिय, खाजगी, पुर्ण अनुदानीत

अथवा अंशतः अनुदानीत) संस्थेत कार्यरत कर्मचारी यांना तसेच राज्यातील वैद्यकीय संस्था (ज्यात कॉर्पोरेट, जॉईंट सेक्टर, ट्रस्ट, धर्मादायी व खाजगी मालकीची रुग्णालये, नर्सिंग होम, डायग्नोस्टिक सेंटर, पॅथोलॉजिकल लॅब्स यांचा समावेश आहे) येथील कर्मचारी यांना राकावि योजना लागू करून कामगारांपर्यंत विमा योजनेचा लाभ डिसेंबर- २०२२ पर्यंत उपलब्ध करण्याचे निश्चित करण्यात आले आहे.

xii) राकावि सेवा दवाखाने बळकटीकरण

विमाधारकांची वाढती संख्या लक्षात घेऊन भविष्यकाळात तालुका स्तरापर्यंत बाह्य रुग्ण सेवेची सुविधा उपलब्ध व्हावी म्हणून सध्या कार्यरत ५२ सेवा दवाखान्यांमध्ये ०१ वैद्यकीय अधिकारीच्या ऐवजी ०२ वैद्यकीय अधिकारी नियुक्त करून बाह्य रुग्ण सेवेचा कालावधी सकाळी ०९:०० ते दुपारी ०१:३० ऐवजी सकाळी ०९:०० ते सायंकाळी ०४:०० पर्यंत ची कार्यवाही पूर्ण होत आहे. काही निवडक ठिकाणी अॅलोपेथिक औषधांसह आयुर्वेदिक व होमिओपेथिक औषधे उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे.

xiii) राकावि योजनेअंतर्गतची रुग्णालये

राकावि प्रादेशिक कार्यालयाकडून ३ रुग्णालये, १५ सेवा दवाखाने कार्यरत आहेत व महा-राकावि सोसायटी मार्फत ११ रुग्णालये व ५२ सेवा दवाखाने कार्यरत आहेत. सदरची रुग्णालये ही साधारण १९६८ ते १९७२ या कालावधीत बांधकाम केल्याने जीर्ण इमारती पाडून त्या ठिकाणी नविन बांधकाम करणे (ठाणे, उल्हासनगर, मुलुंड व वरली), सोबतच कर्मचाऱ्यांच्या रहिवासी इमारतींचे बळकटीकरण प्रस्तावित आहे. नाशिक, सोलापूर, औरंगाबाद, नागपूर, चिंचवड-पुणे या इमारतींचे विशेष दुरुस्ती करून अद्ययावतीकरण करणे व कांदिवली व वाशी येथील रुग्णालये महामंडळाकडून ताब्यात घेणे.

स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत राज्यात योजना प्रभावीपणे राबविण्यासाठी राज्यस्तरीय नोडल अधिकारी म्हणून प्रभारी संचालक (प्रशासन), व प्रादेशिक संचालक, महाराष्ट्र राज्य कामगार विमा सोसायटी, मुंबई यांना नियुक्त करण्यात येत असून त्यांनी सदर उपक्रमांच्या अंमलबजावणी, संनियंत्रण व मूल्यमापनासाठी राज्यस्तरीय कक्ष स्थापन करावा. कार्यक्रम स्तरावर संबंधित वैद्यकीय अधिकारी, राकावि रुग्णालय व वैद्यकीय प्रशिक्षण अधिकारी मुंबई, पुणे, नागपूर व औरंगाबाद यांची कार्यक्रम प्रमुख म्हणून नियुक्ती करण्यात येत आहे.

२. महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थेमार्फत राबविण्यात येणारे कार्यक्रम-

i) Trans-gender Clinic-

Trans-gender Population (किन्नर) हा समाजाचा एक अविभाज्य भाग असून या समाजाच्या विशिष्ट अशा शारीरिक, मानसिक आणि सामाजिक गरजा आहेत. विशेषतः आरोग्याच्या दृष्टीने गरजेचे असलेले Hormonal Therapy, Hair Removal Laser Surgery, Sex Reassignment Surgery या सुविधा सर्व

शासकीय रुग्णालयांमध्ये सहजरित्या उपलब्ध नसतात. या सर्व बाबींचा विचार करता Trans-gender Population (किन्नर) यांच्या विशिष्ट अशा गरजांची पूर्तता करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थेमार्फत (म.रा.ए.नि.सो.) प्रथमच राज्यातील कल्याण व पुणे शहरामध्ये Trans-gender Clinic सुरू करून एक अभिनव असा उपक्रम राबविलेला आहे.

सदर Trans-gender Clinic च्या माध्यमातून Psychological समुपदेशन, Hormonal Therapy व Hair Removal Laser Surgery अशा सेवा पुरविल्या जातात. या व्यतिरिक्त विशिष्ट आणि महागडे आरोग्यसेवा जसे Sex Reassignment Surgery स्थानिक पातळीवर खाजगी/शासकीय रुग्णालयांशी Tie-up करून सवलतीच्या दरात पुरविल्या जात आहेत. उपचार पध्दतीला लागणारा खर्च Trans-gender (किन्नर) हे स्वतः करीत आहेत. अशा Clinic ला अंदाजे रु. १०.०० लक्ष इतका खर्च आलेला असून YRG Care या Partner Agency च्या मार्फत सदर खर्च भागविण्यात आलेला आहे. भारतीय स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सवी वर्षात अशाप्रकारचे आणखी ४ Trans-gender Clinic राज्यात स्थापन करण्याचा उपक्रम हाती घेण्यात येईल.

ii) PLHIV व CLHIV साठी सामाजिक Awareness Campaign राबविणे-

सर्व सामान्य नागरिकांप्रमाणे एचआयव्ही सह जगणारे व्यक्ती / **People living with HIV (PLHIV)** आणि एचआयव्ही संसर्गित लहान मुले/ **Children living with HIV (CLHIV)** यांना सन्मानाने समाजात जगण्याचा मुलभूत अधिकार संविधानाकडून प्राप्त आहे. परंतु, एचआयव्ही ग्रस्त, **PLHIV** आणि **CLHIV** अशा समाजातील विशिष्ट घटकाकडे समाजाचा बघण्याचा दृष्टीकोन अद्यापही नाकारात्मक आहे. त्यामुळे अनेकदा **PLHIV** आणि **CLHIV** व्यक्तींना कलंक आणि भेदभाव अशा प्रसंगास सामोरे जावे लागते. समाजाकडून मिळणा-या अशा वागणूकामुळे **PLHIV** आणि **CLHIV** व्यक्ती, आजाराशी लढताना शारीरिक व मानसिकदृष्ट्या पूर्णपणे खचून जातात. परिणामी, अशा व्यक्तींची रोगप्रतिकारक शक्ती खालावते.

PLHIV आणि **CLHIV** या व्यक्तींना समाजातील मुख्यप्रवाहात आणण्याच्या हेतूने आणि कलंक आणि भेदभाव समाजाकडून कमी करण्याच्या हेतूने, व्यापक पध्दतीने सामाजिक जनजागृती महाराष्ट्र एड्स नियंत्रण संस्थेमार्फत मोहिम स्वरूपात राबविण्यात येणार आहे. अशा जनजागृती उपक्रमांमार्फत एचआयव्ही / एड्स विषयी माहिती देणे तसेच, एड्स बाधित व्यक्तींना सन्मानाची वागणूक देण्याबाबत समाजातील इतर व्यक्तींचे याबाबतीत प्रबोधन करणे इत्यादी माहिती दिली जाणार आहे. यामुळे एड्स बाधित व्यक्तींना समाजात वावरताना इतर व्यक्तींशी मिळून-मिसळून वागता येईल, त्यांचे आयुष्य सुकर होईल. मराएनिसो द्वारे अशाप्रकारचे जनजागृतीचे कार्यक्रम भारतीय स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवी वर्षात करण्यात येईल.

iii) ART केंद्रात येणा-या एचआयव्ही बाधित बालक / लहान व Adolescent मुलांकरीता अनुकूल (Child Corner) उभारणे-

एआरटी औषधोपचार ही आयुष्यभर घेण्याची औषधप्रणाली आहे. लहान मुले/ तसेच पौगंडावस्थेतील (Adolescent) मुलांकडून नियमित औषध घेणे अनेकदा शक्य होत नाही. लहान मुले तसेच, पौगंडावस्थेतील (Adolescent) मुलांची शारिरीक व मानसिक जडणघडण वयस्कर व्यक्तींपेक्षा भिन्न असते. त्यांच्या एचआयव्ही बदलल्या संकलपना/ समज वेगवेगळे असतात. त्यांना, त्यांच्या मानसिक स्थितीनुसार समुपदेशन होणे गरजेचे असते. मात्र एआरटी केंद्रामधील रुग्णांच्या गर्दीमुळे लहान मुलांचे / पौगंडावस्थेतील (Adolescent) मुलांचे योग्य समुपदेशन करणे शक्य होत नाही. परिणामी, औषध सेवना बदल लहान मुलांमध्ये प्रसंगी सातत्य राहत नाही.

या सर्व बाबींचा विचार करता, लहान मुलांच्या तसेच, पौगंडावस्थेतील (Adolescent) मुलांच्या मानसिक गरजेप्रमाणे योग्य पद्धतीचे समुपदेशन करण्यासाठी AFMC पुणे येथील एआरटी केंद्रांमध्ये Child Corner तयार करण्यात येत आहे. सदर Child Corner मधून एआरटी केंद्रांत उपचार घेण्यासाठी येणा-या लहान मुलांना त्यांच्या पद्धतीने समजेल अशी माहिती देवून समुपदेशन करण्यात येतील. परिणामी एचआयव्ही बाधित बालकांना नियमित औषधोपचार देण्यास मदत होत आहे. मुलांच्या इतर आजारांबाबत देखील बालरोग तज्ञांकडून तपासणी करून इतर आजारांना आळा घालता येणे शक्य होत आहे.

Child Corner चा सदर उपक्रम राज्यात स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवी वर्षात इतर एआरटी केंद्रांमध्ये राबविण्याचा मानस आहे. मात्र, सदर उद्दीष्ट साध्य करण्याकरीता वैद्यकीय महाविद्यालयातील एआरटी केंद्रांमध्ये, वैद्यकीय शिक्षण विभागाकडून तसेच इतर एआरटी केंद्रांसाठी सार्वजनिक आरोग्य विभागाकडून आवश्यक जागा / खोली उपलब्ध झाल्यास राज्यातील ८ विभागीय एआरटी Plus केंद्रांमध्ये एचआयव्ही बाधित बालक / लहान व Adolescent मुलांकरीता (Child Corner) तयार करण्यात येईल.

iv) एआरटी केंद्रावरील उपचारासाठी Time-slot वाटप करणे-

प्रत्येक एचआयव्ही संसर्गित व्यक्तीला आयुष्यभरासाठी एआरटी औषधप्रणाली नियमित घ्यावी लागते. एआरटी औषधे, एआरटी केंद्रावर महिन्याभरासाठी रुग्णांना दिले जाते. दर महिन्याला रुग्णांना औषध घेण्यासाठी यावे लागते. सद्यस्थितीत प्रचलित असलेल्या कार्यपद्धतीनुसार प्रत्येक रुग्णाला ठराविक कालावधीनंतर उपचारासाठी येण्यास कळविले जाते. मात्र, सदर उपचारांचा दिनांक व वेळ निश्चित केली जात नाही. त्यामुळे काही ठराविक दिवशी एआरटी केंद्रावर रुग्णांची प्रचंड गर्दी होते. रुग्णांच्या या संख्येमुळे सर्वच रुग्णांना औषधे देणे एआरटी केंद्रातील डॉक्टरांना शक्य होत नाही, परिणामी ब-याच रुग्णांना परत जावे लागते व रुग्णांना मनस्ताप होतो. तसेच, या गर्दीमधून इतर रोगांचा संसर्ग होण्याची दाट शक्यता असते.

या विषयाचा विचार करता, जर रुग्णांना त्यांच्या सोईनुसार दिवस व वेळ निवड करण्याचा पर्याय उपलब्ध करून दिल्यास रुग्णांना घरबसल्या उपचाराचा दिवस व वेळ कळू शकेल. तसेच, एआरटी केंद्रावर गर्दी होणार नाही व रुग्णांना मनस्तापही होणार नाही.

हे साध्य करण्यासाठी म.रा.ए.नि.स. कडून एक विशिष्ट Mobile Application विकसित करण्याचे प्रस्तावित आहे. लवकरच अशाप्रकारचे Mobile Application तयार करून भारतीय स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सव वर्षात कार्यान्वित करण्यात येईल. या Mobile Application द्वारे एआरटी केंद्राच्या सकाळी ९.०० ते ५.०० च्या वेळेचे नियोजन रुग्णांच्या सोईनुसार केल्यामुळे रुग्णांना दर्जेदार व गुणवत्ता पूर्वक तपासणी करून आरोग्य सेवा देण्यात येईल.

स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत राज्यात योजना प्रभावीपणे राबविण्यासाठी राज्यस्तरीय नोडल ऑफीसर म्हणून सहसंचालक, एआरटी, महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्था, मुंबई यांना नियुक्त करण्यात येत असून त्यांनी सदर उपक्रमांच्या अंमलबजावणी, संनियंत्रण व मूल्यमापनासाठी राज्यस्तरीय कक्ष स्थापन करावा.

३. राज्य आरोग्य हमी सोसायटीमार्फत महात्मा ज्योतिराव फुले जन आरोग्य योजना

१) सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या अधिनस्त रुग्णालयांचे बळकटीकरण-

राज्य आरोग्य हमी सोसायटी सन २०२०-२१ या आर्थिक वर्षात रु. २१२.०० कोटी एवढी रक्कम विमा हप्त्याचा परतावा (Premium refund) म्हणून विमा कंपनीकडून प्राप्त होणार आहे. सदर उपलब्ध होणा-या रकमेमधून सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या अधिनस्त असलेल्या रुग्णालयांमध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येतील.

१. सुपर स्पेशलिटी हॉस्पिटल नाशिक येथे Radiation Oncology चे युनिट कार्यरत असून रिजनल रेफरल हॉस्पिटल, अमरावती येथे असे युनिट उभारण्यास मंजुरी आहे. या २ रुग्णालयांव्यतिरिक्त खालील चार विभागांमध्ये Radiation Oncology चे युनिट स्थापित करण्यात येईल.

- औरंगाबाद विभागामध्ये: जालना जिल्हा
- नागपूर विभागामध्ये : नागपूर जिल्हा
- पुणे जिल्ह्यामध्ये: पुणे जिल्हा
- कोकण विभागामध्ये: ठाणे जिल्हा

२. ज्या जिल्ह्यांमध्ये Cathlab नाही तसेच वैद्यकीय महाविद्यालये नाहित अशा २० जिल्ह्यांमध्ये Cathlab, CVTS Operation Theatre, Laminar Airflow Operation Theatre व २५ Dialysis machines बसविण्यात येतील.

ii) स्व. बाळासाहेब ठाकरे रस्ते अपघात विमा योजना

सदर योजनेमध्ये रस्ते अपघातातील व्यक्तीस रुग्णालयात दाखल झाल्यापासून ७२ तासापर्यंत अंगीकृत शासकीय किंवा खाजगी रुग्णालयामार्फत रुग्णाची परिस्थिती स्थिर करण्यासाठी तत्पर वैद्यकीय सेवा व उपचार उपलब्ध करून देणे अपेक्षित आहे. महाराष्ट्रातील भौगोलिक सीमेतील कोणत्याही रस्त्यांवर अपघातामध्ये गंभीररीत्या जखमी झालेल्या व उपचाराची तत्काळ आवश्यकता असणाऱ्या व्यक्ती (अधिवासाच्या अटीशिवाय) या योजेच्या लाभार्थी असतील. या योजनेंतर्गत प्रति रुग्ण प्रति अपघात पहिल्या ७२ तासांसाठी तज्ञांनी सुचविलेल्या ७४ प्रोसिजर्ससाठी रु.३०,००० पर्यंत निःशुल्क वैद्यकीय सेवा देण्यात येणार आहे. आपात्कालीन आणि पॉलीट्रामा सेवा देण्याची सोय असणारी सर्व शासकीय आणि इच्छुक खाजगी रुग्णालये तसेच महात्मा ज्योतीराव फुले जन आरोग्य योजनेमधील आपात्कालीन आणि पॉलीट्रामा सेवांसाठी अंगीकृत रुग्णालये. १०८ रुग्णारुग्णवाहिकेद्वारे जवळचे योग्य रुग्णालय शोधण्याच्या हेतूने या योजनेतील सर्व अंगीकृत रुग्णालयांची GPS द्वारे mapping केली जाणार आहे. सदर योजनेसाठी सध्या एकत्रित महात्मा ज्योतीराव फुले जन आरोग्य योजना व प्रधान मंत्री जन आरोग्य योजनेमध्ये अंगीकृत नसणारी ५० खाजगी व आवश्यक शासकीय रुग्णालये हमी तत्वावर अंगीकृत करण्यात येणार आहेत.

अपघात स्थळाच्या जवळ असलेली कुठलीही व्यक्ती १०८ या क्रमांकावर दूरध्वनी करून रुग्णवाहिका घटनास्थळी बोलावेल. आपात्कालीन वैद्यकीय सेवा (MEMS- Maharashtra Emergency Medical Services) विभागातर्फे घटनास्थळी रुग्णवाहिका पाठविली जाईल. १०८ रुग्णवाहिका उपलब्ध नसल्यास जवळची शासकीय रुग्णवाहिका, ती उपलब्ध नसल्यास खासगी रुग्णवाहिकेने रुग्णास जवळच्या अंगीकृत रुग्णालयामध्ये नेण्याची परवानगी असेल. रुग्णास खाजगी रुग्णवाहिकेने अंगीकृत रुग्णालयात दाखल केल्यास अंगीकृत रुग्णालयामार्फत रु. १००० पर्यंत ची रक्कम रुग्णवाहिका मालकास दिली जाईल. दावे सादर करताना त्याचा पुरावा जोडल्यास या रकमेची प्रतिपूर्ती केली जाईल.

स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत राज्यात योजना प्रभावीपणे राबविण्यासाठी राज्यस्तरीय नोडल ऑफीसर म्हणून मुख्य कार्यकारी अधिकारी, राज्य आरोग्य हमी सोसायटी, मुंबई यांना नियुक्त करण्यात येत असून त्यांनी सदर उपक्रमांच्या अंमलबजावणी, संनियंत्रण व मूल्यमापनासाठी राज्यस्तरीय कक्ष स्थापन करावा.

४. सर्व नोडल अधिकारी यांनी केंद्र तसेच राज्य शासनाकडून वेळोवेळी प्राप्त होणाऱ्या सूचनांनुसार योजना प्रभावीपणे राबविण्याबाबत राज्य, जिल्हा व तालूका स्तरावरून आवश्यक ती कार्यवाही करावी व अहवाल शासनास सादर करावा.

५. यासाठी होणारा खर्च सन २०२१-२२ या चालू आर्थिक वर्षाकरीता उपलब्ध करून दिलेल्या तरतुदीतून भागवावा.

६. आपत्कालीन व्यवस्थापन, मदत व पुर्नवसन या विभागाचे "कोवीड-१९" च्या व्यवस्थनेबाबत "राष्ट्रीय मार्गदर्शक सूचना" या मथळ्याखाली नमूद सर्व सूचना तसेच या विभागाने वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या आदेशातील सर्व सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करावे.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेताक 202111221736412217 असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ. एम. निलिमा केरकेट्टा)
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा. सभापती, विधान परिषद यांचे खासगी सचिव
३. मा. अध्यक्ष, विधानसभा यांचे खासगी सचिव,
४. मा. मुख्यमंत्री यांचे अतिरिक्त मुख्य सचिव व प्रधान सचिव
५. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव
६. मा. विरोधी पक्षनेते, विधानसभा / विधान परिषद यांचे खासगी सचिव
७. मा. मंत्री (सार्वजनिक आरोग्य) यांचे खासगी सचिव
८. मा. राज्यमंत्री (सार्वजनिक आरोग्य) यांचे खासगी सचिव
९. सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खासगी सचिव
१०. मा. मुख्य सचिव यांचे उप सचिव
११. आयुक्त (आरोग्य सेवा) अभियान व संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई
१२. आयुक्त, राज्य कामगार विमा योजना, मुंबई
१३. संचालक, आरोग्य सेवा संचालनालय, मुंबई / पुणे
१४. प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र राज्य एडस नियंत्रक, मुंबई
१५. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महात्मा फुले जन आरोग्य योजना, वरली, मुंबई
१६. सर्व सह सचिव / उप सचिव / अवर सचिव / कक्ष अधिकारी, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१७. निवडनस्ती (समन्वय २)